

zvečera? Večerja. — Kaj jemó zjutraj? — Kaj opóludne? — A kaj zvečera? — Kako se imenuje obrók med kosilom in večerjo? Južina (malica).

Prigovori. Bolje čern kos kruha, nego li prazna torba. (Bolje nekaj, nego nič.) — Bolje prihranjeno jajce, nego sneden vol. — Iz te moke ne bode kruha. (Iz tega, kar si začel, ne bode nič; vse tvoje delo je zamán.) itd.

Uganke V hišo gre brez obleke, iz hiše oblečen; kaj je to? (Kruh, kadar se vzame iz peči, ima skorjo.) Kdo ne jé mesa? (Tist, ki ga nima.) Tacih uganek naj ima učitelj vedno pripravljenih, da jih vpléta tam, kamor se podajo.

Pripovedka. Jožek, sin bogatega trgovca, igral se je zunaj na dvorišči s kmečkim tovarišem. Ko mati Jožka pokličejo h kosilu, reče mu kmečki deček: „Bilo ti na zdravje! le idi, jaz te tukaj počakam“. — „Ali ti ne greš h kosilu?“ vpraša Jožek ubozega dečka. — „Ah h kosilu! mi nimamo niti skorjice kruha, a kam li, da bi kosili“, odgovori deček in vzdahne.

Jožek otide v hišo, ovije se z rokama očetu okolo vratu, in reče: „Oče! koliko bo stala ona obleka, katero mi ste obljubili, da mi jo kupite?“ — „Deset goldinarjev. Ali čimu me to vprašaš?“ — „Ker bi rad, ali prosim vas, ljubi oče, ne hudujte se, one denarje dal ubozemu Jakcu, ki nima doma niti skorjice kruha. — Prosim vas, dajte mi one denarje na mesto obleke!“

Oče mu dadó desetak, in Jožek veselo hiti k ubozemu Jakcu, podá mu desetak in mu reče: „Ná, vzémi, in pojdi domóv, naj ti oče takój kupijo za te denarje kruha in druge potrebne hrane!“

Jožek je bil deček dobrega sercá; táki bodite tudi vi, otroci!

Na šolsko tablo naj učitelj nariše: hlebec kruha, klobaso, jabelko, hruško, lonec, ribo, itd. Otroci naj se tudi vadijo risati ravnoležnih in navpičnih črt.

Jožef Žemlja.

L. 1835 priobči Gajeva Danica (I, 6) v nevezani besedi povést „Sedem sinov Mikićevih“; l. 1836 da Dr. Prešérin na svetlo povést v verzih „Kerst per Savici“ v stancah, „Vvod“ v tercinah, ter v sonetu posveti Matiju Čopu posebej natisnjeno knjižico v 8° str. 34 z nekterimi opombami po Valvazorju. To vname verlega Prešernovega rojaka, da omenjeno povést zloži v stance in jo v Gajici pa v lastni knjižici spravi na svetlobo z naslovom:

Sédim sínóv. Povest u pesmi. Sslovečo elegijo g. Graya, iz englezkiga ravno u tisti méri. Zdélal Jožef Žemlja, Am-

bruški vikari u Krajni. U Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1843. 8° str. 44.

Po geslu: „Judex aequus — Scripta cum venia qualiacumque leget“ (Trist. l. 1. el. 1) pričinja povést „Sédim sinóv“ tako-le:

Ak zgodbo čudno v sladkim tvojim kremli
 Prepéval dragi domorodíc! bom,
 Ki lastna bližni je Slovenski zemlji,
 Naj odpušenja milost zadobóm;
 V spomin si Horvat, Čeh kòt Kranjc jemlji,
 De vsih Slovincov edin le je dom;
 Vse nas je ena kdej rodila mati,
 Dojila z enim mlekom, Bog jí plati!

Bil je grof Mikić, nato dalje popéva, ban hrovaški, v časti in slavi, v bogastvu in prijetnem zakonu, toda — brez zaroda. Neki dan se kraj grada sprehaja banica, kar se jej približa ženska, troje otročičev na rokah, ter je prosi vbogajme. Na vprašanje, čegavi so otroci, zaupno odgovori ubožica, da so vsi njeni in sicer trojčki. Ker banica tega ne verjame, jo ozmerja za gerdo lažnjivko in leno beračico, ta pa se v solzah izroča večnemu Očetu. Domú prišedši pripoveduje gospá vse to možu, kateri jo pa zarad njenega obnašanja prijazno posvari. — Tedaj prihrumijo Tataři, in kralj Bela IV. pošlje nad nje bana Mikića z mogočno vojsko. Prigodí se, da banica med tem porodí sedem sinov. V nekaki sramoti obderži najlepšega dečka, druge pa izroči dekli, naj jih vtopi v bližnjem potoku, ter jej ukaže terdo molčati o vsem tem dejanji. Dekla nese v košari otročiče, kar jej po isti poti prijezdi naproti ban s svojim spremstvom. Prestrašena se dekla umakne v stran, ali dohitijo jo njegovi služabniki, in ban jej veli povedati, kaj nese in kam. Kerščenica naposled vse pové. Grof Mikić užaljen sklene ohraniti mlado šestorico ter po drugovih dobi jim skerbni dojníc, dekli pa reče se verniti ter jej tudi ukaže ostro molčati o vsem tem slučaju. Kedar nato prispé domú, prilizuje se žena in radostna kaže mu sinka; oče ga vesel objema, dostojno vzgoja, skerbi pa tudi za njegove bratce, da so spodobno vzrejevani. Ko vže odrastejo, naredi ban velike gosti, ter povabi dokaj slavne gospóde. Veseli sedijo za mizo, kar se vrata odpró, in v dvorano vstopi šest lepih, mladih junakov, kateri so opravljeni vsi kakor domači grofić. Ban jih za viteške svoje vojščake skaže zbranim plemenitažem, kateri se čudijo njihovi lepoti ter jim napivajo zdravice. Čez nekaj časa stopi sam med nje, in slovesno vpraša: „Kaj malopridnež tisti bil bi vredin, — Ki smert junakov tih bi slast ga bla? — Per moji veri! kervolok poredin, — Oglasi perva se zmed vsih gospá, — Ki tih sokolov hotel kri bi žreti, — To uro smerti mogel bi umreti“. — „Ta kervolok si ti!“ supruga moja, — Povzame mož besedo njen serdit... izdere meč ter ga vzdigne,

da spolni od nje same izrečeno kervavo sodbo sam nad svojo ženo. — Ta, ko bi trenil, trešči na tla, trepeta, zdihuje, joka, mlo prosi. Ž njo prosijo imenitni gostje, prosijo sinovi vsi: „O stoj! o stoj! soprug, oče razžaljeni!“ in — ban se premaga, krivico odpusti gospej, — in zdaj še le prične se radovanje in veselo plakanje, ko spoznavši se med seboj objemajo očeta, mater, brat brata . . „Obilno popisvati take čuda, — V resnici! prazna bila bi zamuda“.

Vsi Bana Mikića sedmeri sini
 Pridobili so si slovečo čast,
 Se darovali kralju, domovini,
 Za njé obnašali se slave rast;
 Per nji živeti v vitezov spomini,
 Je hrepenjenja njih edina slast;
 Rodov sedmerih bili so očaki,
 Ki mnogi so iz njih izšli junaki.

„Imena sedmerih sinov so: Simon, Bosan, Tomo, Djono, Ditro, Juraj in Mitar. Resnico té povésti poterdijo imenitni pisavci: Peter Alvinci, grof Vuk Bethlen, Štefan Tzegledi, in več družih“ — pravi J. Zemlja str. 27, kjer pojasnjuje tudi nekatere besede. — Pesem ta je v umetni obliki, polna ginljivega dejanja in svetlih iskric ali podučnih resnic vmes, le premalo znana in torej premalo čislana. „Novice“ so jo l. 1848 št. 32 — 36 ponatisnile vso ter l. 1853 str. 364 vnovič priporočile; Janežič ima v Cvetniku slovenske slovesnosti le začetek in zveršetek in to tik pred Prešernovo „Krst pri Savici“, da se rojakov dveh veljakov primerjati morete res lepi in mični povésti v prijetno vezani besedi slovénski.

Pesmi „Sedim sinov“ je s kratkim pojasnjenjem (str. 29 — 44) pridejana „Sloveča elegija g. Graya, iz engleškiga (l. 1834) ravno u tisti meri“. Zapopadik str. 31 v nevezani besedi sam kaže tako-le: „Poët se znajde na nekim vaškim pokopališi, in njegova misel se vstavi per rečéh, na ktere tù zadene. On blogri tukej spijoče zavolj priprostiga téka njih življenja. Perméri ga z življenjem vélcih in bogatih. Po natornih darovih in zmožnostih, pravi, se more gotovo marsikteri, ki tukej počiva, štéti k naj slavnijim in imenitnijim dežele; pa njegov nizki porod mu ni dal priti do menfka, kjer bi bil mogel té zmožnosti razviti, izobráziti, in se po slovečih delih svétu razodéti. Pa kakor k imenitnosti, časti in slavi, pravi dalje, jim je njih priprosti stan tudi pot zaperl k veliko krivičnostim in hudobijam, kakoršne so med visóci, imenitnimi in bogatimi navadne. U serce ginjen misli poët na svoj prihodni stan, de se bo tudi on kmalo tím spijočim pridružil, in sklene z milim grobnim napisam, ki ga sam sebi naredi“. — Elegija se prične na pr.: „Večérni jemlje zvon od dne slovó, — Čez travnik giblje čeda se domú; —

Orataj s' polja vleče plug berznó, — Zroči svét tmi, in meni samimu“
itd. — Grobni napis pa se glasi:

Sem shran' košice v nedrije zemljé
Mladénč, od sreče, slave nepoznán;
Pa Muze so prijatlice mu blé,
Otožnost ga za ljub'ga si prihrán'.

Sercé imel je milo, iskreno,
Pa povračilo od nebá prejme;
Dal vbožcu vse, kar imel je — solzó
Kar želel, našel vse, — prijatla je.

Ne vléc' na dan, kaj blaz'ga še trohni
V persténí hišci ti, al slabiga,
V trepečim upu vse, v naročji spi
Očéta in Bogá njegoviga. —

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

4.

Prestopimo k telesni odgoji otrokovi. Ali je telesna ali duševna odgoja v prvi mladosti važnejša, to se ne da določiti. Telo je sicer podlaga duševnega razvoja; in zato menijo nekteri pedagogi, da je treba od začetka, gojiti le telo, in zató likajo duha le bolj poveršnao. A pomniti je, da za duha tudi ni vse eno, kakovi so vtisi, ktere prejema v prvi mladosti. In ta začetna poveršnost, ali ni dostikrat vzrok oni poveršnosti v vednostih, s katero se odlikuje toliko in toliko ljudi? Gotovo ne segam predaleč, ako terdim, da je telesna in duševna odgoja v prvih letih otrokovih enake važnosti.

Vendar kaj je namen telesne odgoje? Za odgovor naj navedem besede Dupanloupa. On piše: „Namen telesne odgoje je, ohraniti telesno zdravje, je vterditi ali je popraviti; in zato ne sme biti niti premeškužna, niti preterda. Mehkužna odgoja oslabi telo, namestu da bi ga pokrepila; a preterda bi imela zelo resne in žalostne nasledke“.

Kaj je tedaj prvi pogoj telesnemu zdravju? Tečna jed in dobra pijača, se mi bode odgovorilo. Dostikrat se sliši ta-le izrek, da brez jedi in pijače ni mogoče živeti. To je vse resnično. A pomniti je treba, da brez vsega tega prebije človek lahko vsaj nekaj dni; a nekaj je, brez česar ni mogoče živeti niti ene minute. Bralci so vganili gotovo, da je to zrak. Dà, zrak je ona neogibljava potreba, dà, zrak je oni prvi pogoj telesnemu zdravju.

In vendar cenimo zrak tako malo. Pač skerbimo, kaj bomo za-juterkovali, pač mnogo se jih beli glavo, kaj bodo kosili in kaj večerjali. Ali kaj bomo dihali, za to še nisem slišal nobenega tožiti. A čemu tudi? Saj je natora poskerbela za to. Za jed moramo delati; a zrak je zastonj. In najlenejšemu človeku še treba ni odpreti ust, zrak pride že po družih votlinah v truplo. Skozi nos, skozi kožo sili on v telo. Priden in de-